

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Esityksessä on perusteellisesti kuvattu nykyiset työnhakijoille suunnatut julkiset työvoima- ja yrityspalvelut, niiden moninaisuus, viranomaisten tehtävät ja asiakastietojärjestelmä sekä samalla se osaamis pohja, joka tälle kokonaisuudelle rakentuu - kuvaus auttaa hahmottamaan, miten suurta rakenteellista uudistusta nyt ollaan toteuttamassa ja jättää vastaamatta kysymyksen, mitkä ovat perustelut purkaa ja hajauttaa nykyinen keskitetty ja varsin hyvin toimiva kokonaisuus. Sen sijaan yrityksille ja työnantajille suunnattujen palveluiden kuvaus ja TE-toimiston merkittävä rooli yrityspalveluiden verkostossa ja ekosysteemissä jäävät nykytilan kuvauksessa ohueksi. TE-palvelujärjestelmää on vuosien ajan kehitetty ajanmukaiseksi ja digitaaliseksi kokonaisuudeksi. TE-asiantuntijoilla on kyvykkyys ja halu kehittää toimintaa. Asiantuntijoiden osaaminen ja mukautumiskyky on huomioitu myös TE-palvelujen ulkoisessa arvioinnissa 05/2022 (Euroopan komissio: Euroopan julkisten työvoimapalvelujen verkosto).

Huolimatta työttömien suuresta määrästä työnantajat kärsivät työvoimapulasta. Se on erityisen haastava Lapissa johtuen ikääntyvästä väestörakenteesta ja maantieteellisesti laajan alueen pitkistä välimatkoista kuntien työpaikkakeskittymien välillä. Työnantajista pieniä ja keskisuuria palvelu- ja teollisuuden alojen työnantajia sijaitsee paikkakunnilla, joissa työikäisen väestön määrä on vähentynyt ja työttömien määräkin rajusti pudonnut. Työvoimasta ei Lapissa nykytilanteessa kilpailla kuntien kesken, vaan lähinnä toimialojen kesken ja suhteessa muuhun Suomeen. Kansainväliseen rekrytointiin ja työvoiman houkutteluun alueelle on panostettu jo vuosia. Nykytilan kuvaus ei kuitenkaan kata sitä alueellista sekä valtakunnallista toimintaa, jota on tehty työnantajien veto- ja pitovoiman sekä rekrytointiosaamisen vahvistamiseksi ja kansainvälisen rekrytoinnin voimin. Valtakunnalliset koordinaatiotehtävät on kuvattu, mutta ei alueellisia tehtäviä, joita toteutamme kumppaneiden kanssa esim. Eures-verkostossa.

Työvoimahaasteiden koko ajan kasvaessa kansainväliset rekrytoinnit ja työperäinen maahanmuutto on entistä enemmän myös pienten kaupunkien ja kaupunkiseutujen sekä kuntien tehtävää alueiden elinvoimaisuuden säilyttämiseksi. Tähän tarvitaan riittävästi resurssoitua alueellista panostusta, mikä edellyttää myös kunnilta voimien ja resurssien yhdistämistä.

Sen perusteella, miten kuntien tarjoamat julkisia työvoima- ja yrityspalveluja täydentävät palvelut on lakiesityksessä kuvattu, voi muodostua varsin ihanteellinenkin kuva kuntien valmiuksista uusiin lakisääteisiin tehtäviin. Tosiasiallisesti kuntien välillä on isoja eroja siinä, missä määrin, minkä tasoisesti ja kuinka jatkuvasti/ pitkäkestoisesti näitä palveluja järjestetään ja rajoittuvatko ne lähinnä työmarkkinatuen maksuosuuden ympärille, ns. sakkolistan käsittelyyn. TE-toimiston näkökulmasta kuntien kyky yhteensovittaa palveluitaan tehokkaasti ei myöskään välttämättä näyttäyty arjen tekemisessä. Ääripäänt kuntien nykyisessä palvelutarjonnassa olisi hyvä tunnistaa, jotta voidaan ymmärtää, mitä uuden tehtävän vastaanotto kunnille tarkoittaa ja miten vahvaa tukea siirtymävaiheessa ja ensimmäisten vuosien aikana erityisesti tarvitaan. Lisäksi on huomioitava, että esim. nykyisissä työllisyyden hoidon kuntakokeiluissa on osallisena vain runsas kolmannes Suomen kunnista, joten vahvaa osaamista uusiin tehtäviin suurimmassa osassa kuntia ei ole.

Kuntatalouden ongelmat jatkossa ovat nykykuvauksen mukaan huomattavat, joka herättää kysymyksen siitä, tulisiko ensin saada ratkaisut rakenteellisiin uudistustarpeisiin. Uudistuksen ajoitus ilman kuntatalouden riittäviä rakenteellisia uudistuksia lisää riskiä sille, ettei uudistuksen tavoitteissa onnistuta ja että yleiskatteellinen rahoitus työllisyyden edistämisen osalta ohjautuu kuntatalouden näkökulmasta kiireellisempiin käyttökohteisiin.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Tavoitteiden asettamisen tulisi kytkeytyä siihen, miten työvoimapalveluiden uudistaminen vaikuttaisi työmarkkinoiden toimivuuteen ja miten se edistäisi parempaa työllisyyttä - nyt tavoitteet näyttävät rakentuvan lähinnä kuntia kannustavan rahoitusmallin varaan eikä uudistuksen vaikutuksia työmarkkinoiden toimivuuteen käsitellä. Tavoitteissa mainitaan uudistuksen lisäävän työn kysyntää, mutta mekanismia, joka johtaa tähän, ei ole avattu. Uudistuksella tulisi tavoitella mallia ja mahdollistaa rakenne, joka tunnistaa ja ketterästi reagoi työmarkkinoiden muutoksiin, mutta nyt uudistus näyttää painottuvan lähinnä työnhakijapalvelun järjestämiseen.

Uudistukselle on määritelty työllisyysvaikutukset (7 000 – 10 000 työllistä,) jotka näyttäytyvät lopulta turhankin vaatimattomia verrattuna siihen, miten suurilla muutoksilla niihin pyritään - purkamalla kohtuullisen hyvin toimiva järjestelmä ja kokonaisuus, joka sisältää monia synergiaetuja. Uudistuksen toteuttaminen esitetyssä muodossa aiheuttaa negatiivisia seuraamuksia työllisyyden kehitykselle varsinkin uudistuksen ensimmäisinä vuosina.

Alueellisen liikkuvuuden mahdollistaminen valtakunnan tasolla on tärkeätä. Mutta tavoitellaanko esitetyllä uudistuksella parempaa alueellista liikkuvuutta muuten kuin kannustamalla kuntia osaavasta työvoimasta käyttävään keskinäiseen kilpailuun, jossa vahvemmat alueet peittoavat heikommat ja alueiden erot kasvavat? Yritykset kuitenkin tuovat työpaikkoja myös keskusten

ulkopuolisille alueille, joilla työvoiman tarjonta ei vastaa työvoiman kysyntää määrän, puhumattakaan tarvittavan osaamisen osalta.

Kohtaantohaasteiden ratkaisemisen erilaisilla työmarkkina-alueilla tulisi juuri olla uudistuksen keskiössä. Siksikin esitetyn mallin toimivuutta Suomelle tyypillisille työmarkkina-alueille tulisi analysoida. Tavoitteena ei voi olla malli, joka heikoimmillaan rakentuu lähinnä paikallisen työvoiman ja paikallisten yritysten työvoimatarpeiden yhteensovittamiseen maailmassa, jossa työvoima liikkuu vapaasti ja yritysten toiminta voi olla laajalle alueelle levittyvää niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Uudistuksen myötä yksityiselle työnvälitystoiminnalle tulee olemaan yhä vahvempi tilaus ja rooli työnantajien ja yrittäjien palveluissa sekä haettaessa ratkaisuja erityisesti työvoiman alueelliseen liikkuvuuteen.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 Keskeiset ehdotukset:

Järjestämisvastuu

TE-palvelujen järjestämisen vastuun tulee perustua riittävän isolle työvoimamäärälle. Tällöin palvelujen järjestämiseen on mahdollista rakentaa riittävän vahva osaamis pohja, joka mahdollistaa monipuolisten palvelujen tarjoamisen ja myös työn organisoimisen tarkoituksenmukaisella tavalla. Myös hallinnolliset ja asiantuntijuuden ylläpidon kustannukset voidaan pitää kohtuullisella tasolla. Asetetut kriteerit työvoiman määrälle (20 000 ja poikkeustapauksissa 17 000) tulee nähdä minimitasona ja tavoiteltavana työvoimamäärältään isommat alueet. Näin työllisyysalueista ei kokonaisuutena muodostuisi liian pirstaleista rakennetta, jota leimaavat hyvin eritasoiset palveluratkaisut ja resurssimidoitukset uudistuksessa, joka jo lähtökohtaisesti tuo nykytilaan verrattuna pirstaleisemmän rakenteen. TE-palvelujen pirstaloituminen monille eri järjestäjille heikentää toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta pitemmällä tähtäimellä. Tarvittavan yhteistyön rakentaminen sekä kuntien että työllisyysalueiden kesken voi olla haastavaa ja voi jättää ulkopuolelle alueita, jotka hyötyisivät yhteistyöstä palveluiden järjestämisessä eniten. Vaikutukset talouteen eivät ole pitkällä tähtäimellä myöskään positiivisia.

Lähes 2/3-osaa kunnista ja kaupungeista ei ole osallisina nykyisissä työllisyyden kuntakokeiluissa. Nykyisessä ja aiemmissa kuntakokeiluissa mukana olleiden kuntien valmiudet uusiin tehtäviin ovat huomattavasti suuremmat ja uudistuksen laaja-alaisuus hahmottuu näille kunnille jo helpommin. Uudistus toteutuu yhtä aikaa kaikille kunnille huolimatta niiden valmiusasteissa olevista suurista eroista. Hyvinvointialueiden valmistelu on jo lähtökohtaisesti vienyt erityisesti pienempien kuntien huomion ja resurssit ja mittakaavaltaan isona se syö TE-palvelujen siirtoon tarvittavaa valmistautumisaikaa ja –resurssia.

Olisi toivottavaa, että kuntien yhdessä sopimat työllisyysalueet muodostaisivat – kuten lakiluonnoksessa esitetään - maantieteellisesti yhtenäisen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimivan alueen mahdollistaen mm. asioinnin ja pendelöinnin kuntien välillä. Tämä voi olla kuitenkin haasteellista toteuttaa. Esimerkiksi Lapin alueella pendelöintiä tapahtuu lähinnä Meri-

Lapin kuntien välillä sekä Meri-Lapin ja Rovaniemen ympärillä etäisyyksien ollessa valtaosaan Lapin kuntia liian isot päivittäisen työssäkäynnin näkökulmasta.

Pahimmassa tapauksessa työllisyysalue muodostuisi useasta työvoimamäärältään pienestä kunnasta, joiden työpaikkakeskittymien välillä on pitkät välimatkat, eikä työssäkäyntiin liittyvää pendelöintiä kuntien välillä ole. Näin voisi käydä Lapissa, jos alueella toteutuisi esitetyn työvoimamäärän minimitason mahdollistama jako kolmeen työllisyysalueeseen. Ratkaisuna tähän ei voi olla työllisyysalueiden pienempi koko, vaan lähinnä isompi maantieteellinen kokonaisuus, joka kattaisi sisäänsä myös keskeisiä kaupunkeja tai keskuksia, joihin kohdistuu työhön pendelöinnin lisäksi myös muuta asiointia. Se, että yksi kunta/kaupunki, voisi saada järjestämisvastuun TE-palveluihin työvoimamäärän ollessa riittävä, rikkoo ajatusta ja ideaa yhtenäisistä työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimivista alueista. Riittävän isoa työvoimamäärän minimitasoa ylittävää kokoa perustelee osaltaan työkäisen väestön väheneminen suuressa osassa Suomen kuntia tulevina vuosina.

Pohdintaa herättää myös valtioneuvoston ja työ- ja elinkeinoministeriön rooli ja mahdollisuudet ratkoa työllisyysalueiden muodostamiseen liittyviä haasteita. Tulevan uudistuksen toimeenpanoa ajatellen valtion roolin tulisi olla ennakoiva ja ripeä ja keskustelut eri alueiden kanssa olisi hyvä aloittaa jo ennen kuin kunnat tekevät esityksensä palvelujen järjestämisestä. Uudistuksen toimeenpanon aikataulu esitetyllä tavalla on uudistuksen mittakaavaan ja muut rinnakkaiset uudistukset huomioiden tiukka, joten mahdolliset haasteet tulisi ratkoa mielellään etukäteen kuin vieden aikaa, joka tarvitaan valmistautumiseen uuteen tehtävään vuoden 2024 aikana.

Asiakkaan oikeus hakea palvelu muualta kuin kotikunnasta on asiakaslähtöinen malli, tukee työvoiman liikkuvuutta ja vastaa nykyistä menettelyä. Koska kotikunta on aina palvelun tai koulutuksen rahoittaja, voiko työnhakija jäädä vaille tarvitsemaansa palvelua, jos kunta tekisi päätöksen olla maksamatta toiselle työvoimaviranomaiselle palvelun järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia? Kuntien välisistä kustannusten korvaushakemuksista, niiden sovittamisesta palveluntuottajien laskutuksiin ja kuntien talousarvioihin voi muodostua merkittävän raskas ja resursseja vaativa hallinnollinen menettely.

Lapin TE-toimisto pitää tärkeänä, että esityksessä huomioidaan saamen kielilain mukaiset palvelut.

Rahoitusmalli

TE-palveluiden rahoitus on kohdennettu esityksessä valtionosuuksien kustannuspohjaan kahdella eri kriteerillä - kannustavuuden näkökulmasta on hyvä, että työttömien määrää ei painoteta samassa suhteessa kuin 18-65-vuotiaiden asukkaiden määrää.

Kuntien työttömyysetuuksia koskevan rahoitusvastuun laajentuminen, aikaistuminen ja porrastus tukee osaltaan uudistuksen tavoitteita, samoin se, että rahoitusvastuu koskisi myös palvelun ajalta maksettavaa työttömyysetuutta. Rahoitusmalli ohjaa näin hakemaan asiakkaiden tarpeisiin pohjautuvia pysyväisluonteisia työllisyysratkaisuja asiakkaille.

Rahoituksen osalta malli, jossa kunnalla on rahalliset resurssit ja rahoitusvastuu ja uudella työvoimaviranomaisella henkilöresurssit ja palvelujen järjestämistä vastuu, voi muodostua haasteelliseksi. Yleiskatteisena valtionosuutena tapahtuva rahanjako ei takaa sitä, että kunta ohjaa rahoitusta TE-palvelujen järjestämiseen saamistaan varoista riittävästi. Tämä vaarantaa TE-palvelut ja johtaa palvelujen eriarvoistumiseen erilaisissa taloudellisissa tilanteissa olevissa kunnissa. Siten myös asiakkaitten palvelutarpeiden mukaisten palvelujen saatavuus voi vaarantua.

Rahoitusmalli tulisi rakentaa siten, että se turvaa TE-palvelujen rahoituksen nykytason suoraan TE-palvelujen järjestäjälle silloinkin, kun järjestäjä on peruskuntaa laajempi alue.

Työvoimapalvelujen ohjaus ja valvonta

Esityksessä todetaan, että kokonaisvastuu työllisyydestä ja työvoimapalvelujärjestelmän toimivuudesta jää uudistuksessa valtiolle. Kun uudistuksessa pääosa TE-palveluista siirtyy kunnille, valtiolle jää lähinnä muutamia erityistehtäviä sekä koordinaatio- ja tietovarantoon liittyviä tehtäviä. Esityksestä jää epäselväksi, mitä kokonaisvastuu viime kädessä on ja kuinka vahvaa se on, jos se perustuu lähinnä lainsäädäntöön ja rahoitukseen.

Työvoimapalveluiden valtakunnallista ohjausta ja valvontaa tukisi paremmin lopputulos, jossa työllisyysalueiden koko olisi kohtuullisen suuri ja määräkin kohtuullinen. Valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi tavoitteet tulisi pystyä asettamaan valtion tasolta myös työllisyysalueille. Alueellisissa yhteistyö- ja seurantakeskusteluissa tulisi käsitellä ja sopia palvelujen järjestämisestä työvoimaviranomaisten tekemien kokonaisarvioiden ja suunnitelmien pohjalta. Yhden vuosittaisen keskustelun tulisi olla minimi – tarvittaessa ohjaavia keskusteluja tulisi olla järjestettävissä enemmänkin. Sinänsä työnjako valtioneuvoston, työ- ja elinkeinoministeriön, työllisyyden edistämisen valtakunnallisen neuvottelukunnan ja aluehallintoviraston kesken on esityksessä selkeä, mutta ohjausote jää esityksessä kevyeksi ja reagointi tarvittaviin muutoksiin tapahtuu hitaasti ja jälkikäteen, vuosia kestävässä prosessissa

Pohdintaa tuottaa myös ELY-keskusten rooli. ELY-keskuksilla on merkittävä rooli alueiden kehittäjänä ja verkostojen kokoojana ja organisoijana. Uudessa järjestämismallissa ELY-keskusten rooli näyttäytyy lähinnä vain osallistumisena vuosittain käytäviin alueellisiin yhteistyö- ja seurantakeskusteluihin. Miten mahdollistuu ohjauksen osalta jatkuva keskinäinen keskustelu työvoimaviranomaisten ja valtion välillä, ellei alueilla ole tähän vastuutettua toimijaa? ELY:n roolin uudelleen tarkastelu olisi tarpeellinen tässä kokonaisuudessa, jossa toimeenpannaan poikkeuksellinen suuri yhteiskunnallinen uudistus suuntana poikkeuksellisesti keskittämistä hajauttamiseen.

Työvoimapalveluja koskeva säätely

Julkisia työvoimapalveluja koskevan sääntelyn osalta työvoimaviranomainen veloitetaan järjestämään nykyisin voimassa olevan kaltainen työnhakijan palveluprosessi ja asettamaan työnhakuveloitteet. Julkisenä työvoimapalveluna järjestettävien palveluiden palveluvalikoima säilyy suurelta osin nykyistä vastaavana ja palvelujen järjestäminen perustuu asiakkaan palvelutarpeeseen. Kun rahoitusmalli muuttuu täysin, jää työvoimaviranomaisten päätettäväksi mille palveluille ja kuinka vahvalle palveluprosessille ne asettavat painopisteet. Tämä on samalla mallin heikkous ja riski palvelujen yhdenmukaiselle saatavuudelle eri työllisyysalueiden välillä.

Miten huomioidaan esim. työmarkkinoiden kannalta haavoittuvimmat ryhmät, joiden palveluprosessissa hyödynnetään nykyisin erilaisia kehitettyjä ja ns. ostopalveluina palvelutuottajilta hankittuja palveluja (esim. osatyökykyisille tarjottavat palvelut) - onko näitä tarjolla jatkossa?

Lapin TE-toimisto pitää kannatettavana seuraavia palveluihin tulevia tarkistuksia: ehdotukset valmennusten ja koulutuskokeilujen enimmäiskestojen poistamisesta, työkokeilun enimmäiskeston rajaaminen, esitys työttömyysturvalla mahdollistettavista lyhytkestoisista opinnoista ja monialaiseen palveluun pääsyn kriteerien poistaminen.

Lapin TE-toimisto pitää kannatettavana myös esitystä, että harkintaa vaativat työvoimapolitiittiset lausunnot annetaan jatkossakin valtakunnallisesti keskitetysti ja ne sijoittuvat jatkossa KEHA-keskukseen. Kaikkien työttömyysturvaan liittyvien tehtävien ja lausuntojen osalta on tärkeä varmistaa vahva tuki uusille työvoimaviranomaisille. On asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta tärkeä huolehtia, että lausunnot ja säädösten soveltaminen pysyy yhdenmukaisena valtakunnallisesti.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Tiivistelmä keskeisistä vaikutuksista

Työllisyysvaikutuksen arvioidaan olevan 7 000 – 10 000 lisätyöllistä palvelujen tuottavuuden, saatavuuden ja vaikuttavuuden kasvun kautta. Esitysluonnoksesta ei ilmene, millä aikavälillä tämä vaikutus voisi toteutua. Työllisyysvaikutus vaikuttaa vaatimattomalta uudistuksen mittakaavaan nähden. On myös vaikea tunnistaa, mitkä elementit uudistuksessa tuovat edellä mainittuja hyötyjä. Eryteisesti uudistuksen alkuvuosina työllisyysvaikutus on todennäköisemmin negatiivinen ja kustannuksia lisäävä. Jotta työllisyysvaikutus ylipäättään olisi positiivinen, se edellyttää sitä, että kaikki uudistukselle asetetut odotukset toteutuvat. Lisäksi on huomioitava, että merkittävä osa uudistukselle asetetuista odotuksista on lopulta riippuvuussuhteessa kuntien vapaaseen harkintaan.

Uudistukseen liittyvät keskeiset riskitekijät on hyvin tunnistettu. Riskejä eri näkökulmista tarkasteltuna yhdistävänä tekijänä on se, että esitetyllä mallilla ei vastata työvoimahaasteisiin paikkakunnilla ja alueilla, joiden työvoiman määrä ei kasva, mutta työvoimatarpeita on sekä yrityksissä että kunnissa ja työvoimaa tulisi saada muualta. Esitetty malli todennäköisemmin johtaa kuntien osaavasta työvoimasta käymään keskinäiseen kilpailuun, joka viime kädessä on nollasummapeliä. Uudistus ei vahvista alueellisia rakenteita, joita tarvitaan työvoiman saamiseksi eri puolille Suomea. On riski olettaa, että kansainväliset rekrytoinnit tai työperäinen maahanmuutto olisi järjestettävissä vain joko valtakunnallisella rakenteella tai tällä pirstaloituvalla yksittäisten kuntien tai yhteistoiminta-alueiden varaan perustuvalla rakenteella. Jatkossakin tarvitaan laajempaa alueellista yhteistyötä kansainvälisten rekrytointien turvaamiseksi.

Kuten edellä on todettu, uudistuksen työllisyysvaikutukset ovat pienet ja tulevat viiveellä, kun sen sijaan järjestämisen kustannusvaikutus voi olla kasvava. Eryteisesti nykyisessä työmarkkinatilanteessa näin kokonaisvaltainen järjestämisvastuun siirto ajoitettuna heti hyvinvointialueiden perustamista koskevan uudistuksen perään kohdistaa väistämättä toimintaa hallinnolliseen järjestämiseen - tässä ajassa ja juuri nyt kaiken toiminnan painopisteenä tulisi olla työllisyysaasteiden ratkaiseminen.

4.2.3.4 Vaikutukset julkisen työvoima- ja yrityspalvelun henkilöstöön

Henkilöstön siirtyminen kuntiin tapahtuu liikkeenluovutuksella ilman irtisanomissuojaa ja voimassa olevan virkaehtosopimuksen puitteissa. Tällä hetkellä on epäselvää, kuinka pitkälle tuleva virkaehtosopimus kantaa – irtisanomissuoja turvaisi henkilöstöressurssit uudistuksen toimeenpanon alkuvaiheessa, esim. kolmen vuoden sopeutumisajana, jolloin uutta TE-palvelujen järjestämisen ja tuottamisen tapaa ollaan rakentamassa. Irtisanomissuoja turvaisi myös henkilöstön kiinnittymisen tehtäviinsä ja tätä kautta vahvistaisi TE-toimistojen toimintakykyä uudistukseen valmistauduttaessa sekä uudistuksen toimeenpanon alkuvuosina.

TE-palvelujen toteuttaminen ja uusi asiakaspalvelumalli perustuu TE-asiantuntijoiden osaamiselle ja ammattitaidolle. Osaavaa TE-toimistoista siirtyvää henkilöstöä kannattaa siten sitouttaa tulevaan uudistukseen huomioiden myös yleiset rekrytointihaasteet, jotka koskevat niin julkisia kuin yksityisiäkin työnantajia.

Erityisen haasteellista voi olla, jos uudistuksesta seuraa työpaikan sijaintipaikkakunnan vaihtuminen. Lapissa TE-toimiston henkilöstöä on 13 kunnan alueella ja Lapissa on 21 kuntaa. Päivittäinen työssäkäynti toisen kunnan alueella on useimmiten mahdotonta pitkien etäisyyksien ja julkisen liikenteen puuttumisen vuoksi.

Mitä enemmän TE-palvelujen järjestämisessä korostuu lähipalvelu Lapin kaltaisessa toimintaympäristössä, sitä laaja-alaisempaa yksittäisen TE-asiantuntijan osaamisen tulisi olla. Tarvittavaa erityisosaamista lähipalveluna voi olla kuitenkin vaikea järjestää. On tärkeitä tukea yhteistyötä kuntien ja yhteistoiminta-alueiden kesken tarvittavan osaamisen varmistamiseksi, esim. maahanmuuttajapalveluissa, kansainvälisissä rekrytoinneissa ja palvelujen hankinnoissa. Myöskin hyvänä säilytettävänä käytäntönä välitettäväksi nykyisestä tulevaan olisivat laaja-alaiset, valtakunnalliset asiantuntijuuden verkostot, jotka vahvistavat kaikkien niihin osallistuvien osaamista.

Uudistuksen keskeisenä tavoitteena ja lisäarvona on yhdistää kuntien ja valtion palvelut ja resurssit. Mikä jää avoimeksi, on se, miten varmistetaan kuntien resurssikohdennukset TE-palvelutehtäviin, jotta saavutetaan riittävään vahva resurssointi lainsäädännön edellyttämän palvelukokonaisuuden toteuttamiseen.

4.2.3.5 Vaikutukset muiden viranomaisten toimintaan ja henkilöstöön

Pohjoiskalotin koulutussäätiö järjestää työvoimakoulutusta Suomen, Norjan ja Ruotsin yhteisen valtiosopimuksen nojalla maiden pohjoisosissa. Opiskelijavalinnat on nykytilassa tehty yhden TE-toimiston, Lapin työ- ja elinkeinotoimiston kautta. Jatkossa Pohjois-Suomen työvoimaviranomaiset sopisivat yhdessä, miten Pohjoiskalotin koulutussäätiön järjestämään työvoimakoulutukseen valitaan opiskelijat.

Lapin TE-toimisto katsoo, että käytännössä toimivinta on, että lähin työvoimaviranomainen hoitaisi oppilasvalinnat, mahdolliset opintojen keskeyttämiseen liittyvät menettelyt ja muut vastaavat viranomaistoimet suhteessa oppilaitokseen. Yhden toimijan periaatetta tulisi olla sovellettavissa myös muiden oppilaitosten osalta, silloin kun opiskelijoita hakeutuu eri työllisyysalueilta. Palvelun tuottajalle malli, missä asioita hoidetaan useiden työvoimaviranomaisten kanssa ei ole tarkoituksenmukainen eikä tehokas tapa hoitaa toimintaa.

4.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Kuten esityksessä on todettu, mikäli yksittäisten työvoimaviranomaisten kyky järjestää työvoimapalveluita vaarantuisi tai palveluiden järjestämisessä ei kyettäisi takaamaan riittävää tasoa, tai ylipäättänsä lakisääteistä palvelua, olisi sillä vaikutuksia yhdenvertaisuuteen tai perusoikeuksien toteutumiseen. Tämä riski on todellinen ja toteutuminen hyvin mahdollinen, jos TE-palvelujen järjestämiskenttä pirstoutuu esityksessä kuvatulla tavalla minimitason juuri ja juuri täyttäviin alueisiin. On tärkeätä, että riskin toteutumisen todennäköisyyttä huolellisesti arvioidaan työllisyysalueita muodostettaessa vastuun ollessa tältä osin valtiolla, vaikka se ei kannakaan vastuuta yksittäisen työnhakijan työnhakuprosessista.

On kannatettavaa, että monialaisen tuen yhteistoimintamalliin ohjattaisiin jatkossa kaikki työttömät, jotka hyötyisivät palveluiden yhteensovittamisesta. Tämä ei kuitenkaan vielä takaa tarvittavien palvelujen saatavuutta. Tulisi varmistaa myös, että tulevilla hyvinvointialueilla on tarvittavat työkykyyn ja terveyteen liittyvät palvelut tarjolla työikäiselle väestölle työmarkkinoille kuntoutumiseksi; nykytilanteessa näin ei aina ole ja uudistuksen myötä asiakasmäärät tulisivat lisääntymään. Sosiaali- ja terveysala toimialana kärsii myös merkittävästä osaajapulasta, johon ratkaisuja ei ole löydettävissä hyvinvointialueittain.

Lähipalvelu on tarpeellista osalle työnhakija-asiakkaista ja siten uudistuksen myötä palvelujen yhdenvertainen saatavuus voi parantua niiden asiakkaiden osalta, jotka eivät pysty hyödyntämään digitaalisia palveluja. Samanaikaisesti on varmistettava ketterä video-, puhelin ja verkkoasiointi, joita käyttävät myös vaikeammin työllistyvät erityisesti silloin, kun henkinen kynnyksien kasvojen palveluun on korkealla ja välimatka pitkä palveluun pääsemiseksi. Lähiasioinnista ei saisi aiheutua asiakkaille vaikeuksia eikä tosiasiallisen toimeentulon heikkenemistä, jos muut palvelukanavat ovat asiakkaan itse niin halutessaan käytettävissä.

Asiakaspalvelun järjestämisen entistä sirpaleisemmassa järjestäjäkentässä haastaa erilaisten asiointitapojen ketteryden. Tähän olisi toivottavaa saada vahvaa palvelukäytäntöjen ja -kanavien yhteensovittamista. Erityisesti työnantajilla ei ole aikaa eikä tilaisuutta käydä lähipalvelussa.

Kuten esityksessä on todettu, arvioidut työllisyysvaikutukset perustuvat kannustavaan rahoitusmalliin, joka yhdistää vastuun ja mahdollisuuden valita alueellisesti tehokkaimmat toimintamallit. Työllisyysvaikutusten arviointiin liittyy kuitenkin epävarmuustekijöitä, jotka johtuvat erityisesti esitetyn uudistuksen laajuudesta ja moniulotteisuudesta. Tämä tuntuu erityisen huolestuttavalta ja heittää varjonsa sinänsä ansiokkaasti tehtyyn valmistelutyöhön, jota on toteutettu kiireellisellä aikataululla.

Uudistuksen vaikutuksia työnhakija-asiakkaisiin on kuvattu hyvin sekä hyötyjen että riskien näkökulmasta. Työnhakija-asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun edellytyksistä huolehtiminen on

erittäin tärkeitä, jotta asiakkaan saama palvelu ja sen laatu eivät vaihtele eri työvoimaviranomaisten kesken.

Arviot TE2024-uudistuksen merkityksestä yritystoimintaan erityisesti osaavan työvoiman saannin ja työvoiman liikkuvuuden näkökulmasta ovat vaillinaiset. Millä tavoin uudistus vaikuttaa osaavan työvoiman saantiin ja yritysyhteistyöhön erilaisissa työllisyysalueratkaisuissa?

4.2.5 Aluekehitysvaikutukset

Nykytilanteessa ELY-keskukset ja TE-toimistot osallistuvat aktiivisesti aluekehitystyöhön kattaen maakunnalliset strategiat, ohjelmat että rakennerahastotoiminnan. Mitä mahdollisuuksia uudistus antaa uusille työvoimaviranomaisille toimia aluekehitystyössä ja maakunnallisessa ohjelmatyössä? Työllisyysalueita on muodostumassa alueellisesti eri kokoisina ja eri määrin maakunnittain. TE-palvelujen järjestämistä voidaan hoitaa kuntatasolla, vastuukuntamallilla tai kuntayhtymänä. Erikokoisten työllisyysalueiden resurssit, mahdollisuudet ja osaaminen elinkeinoelämän ja alueiden kehittämisessä tulevat olemaan hyvin erilaiset. Jääkö pienille työllisyysalueille aluekehitystyössä lähinnä edustuksellinen rooli?

Rakennerahastotoiminnan osalta on selvitettävä, mikä on työllisyysalueiden rooli esim. rakennerahastohankkeiden hakijoina ja toteuttajina. Miten hanketoiminta ja omarahoitus toimii esimerkiksi vastuukuntamallissa?

Täsmennettäväksi tulisi saada myös, miten eri tavoin organisoituneet työllisyysalueet toimivat niissä erilaisissa verkostoissa, jotka nykyisin ovat osa työllisyyden ja yrittäjyyden ekosysteemiä ja joissa TE-toimistolla ja ELY-keskuksella on aktiivinen rooli.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

Työllisyyspalvelujen järjestämisen vaihtoehtona malli, jossa järjestäminen siirtyisi jokaiseen kuntaan synnyttäisi vielä esitettyä hajanaisemman ja monimutkaisemman kokonaisuuden, joka olisi haasteellinen useasta näkökulmasta. Palvelujen järjestäminen ja organisointi kustannustehokkaasti ja luoden vahvaa osaamis pohjaa eri tehtävien järjestämiseen ja tuottamiseen olisi haasteellista. Erityisesti nykyisin keskitetysti järjestettyjen palvelujen saatavuus kuntamallissa heikentyisi olennaisesti ja vähentäisi asiakkaiden yhdenvertaisia palveluja. Tällä tarkoitetaan jo nykyisinkin TE-toimistossa pääosin tai osin keskitettyjä alueellisia ja maakunnallisia palveluja, kuten tukipäätökset, esim palkkatuki ja starttiraha, koulutuksen asiantuntijapalvelut, muutosturva, Eures, omaehtoisen koulutuksen tukeminen työttömyysetuudella sekä tietojärjestelmien käyttäjäopastajien muodostama tuki.

Miten järjestettäisiin esim. psykologipalvelut kuntakohtaisessa mallissa, kun jo nykytilanteessa psykologipalvelujen järjestäminen on haasteellista puhtaasti ammattitaitoisten osaajien saatavuuden näkökulmasta? Näin hajautetun mallin ohjaus ja valvonta olisi niin ikään vaikeaa. Nopea reagointi yllättäviin tilanteisiin (esim. Korona) ja tiedon jakaminen mahdollistuu myös paremmin, kun työllisyysalueet ovat riittävän isot – kuntatasoiset ratkaisut tuottaisivat huomattavia haasteita tähän.

Lisäksi erityisen haasteelliseksi muodostuisivat henkilöstöressurssien kohdentamiset kuntiin, mikäli se tarkoittaisi myös muuttoa ja kunnassa työskentelyä fyysisesti. Haasteellista voi olla myös se, että suoraan kuntaan kohdistettu henkilöstöressurssi voi jäädä hyvin pieneksi. Lapin kunnista 13 kunnassa työvoimamäärä jää alle 2000 ja erityisen pieniä, alle 500 työvoimamäärä on kolmessa kunnassa. Näin pienissä kunnissa olisi haasteellista järjestää TE-palvelu-uudistuksessa siirtyvät noin 100 eri palvelua. Myös toiminnan organisointi erilaisissa poissaolotilanteissa voisi olla hyvin haastavaa ja aiheuttaa asiakkaiden prosesseissa huomattavia viiveitä.

5.1.2. Kuntien kannusteet työllisyyden edistämiseen

Rahoitusmallin tulisi olla sellainen, että se turvaa palvelujen järjestämistä. Nyt esitetyn mallin haasteet liittyvät erityisesti seuraaviin näkökohtiin:

Valtionosuusrahoitus kohdistuu peruskuntiin, kun taas palvelujen järjestämisvastuu ja henkilöresurssit järjestämisvastuussa olevalle työvoimaviranomaiselle, joka voi toimia järjestäjänä kuntaa laajemmalla alueella. Rahoituksen tulisi kohdistua aina työvoimaviranomaiselle.

Rahoitusmallin tulisi olla palveluja turvaava. Rahoituksen irrottaminen henkilöresursseista ja työllistämistä edistävästä palveluista yleiskatteelliseksi valtionosuudeksi synnyttää riskin rahoituksen kohdentumisesta kuntien muihin tarpeisiin

Kunnat vastaavat kannustavassa rahoitusmallissa etuussanktioista myös niiden asiakkaiden osalta, jotka ovat tosiasiallisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeessa. Tulisiko siis myös hyvinvointialueella olla osavastuu etuussanktioista?

Rahoitusmalli ei saisi mahdollistaa manipulaatiota. Aktivoinnin tehostaminen laskennan viitevuonna tuo kunnalle suuremman rahoitusosuuden.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

Uudistuksen laadukas toteuttaminen edellyttää hyvää ja kattavaa valmistelua sekä henkilöstön mukaan ottamista valmisteluun. Henkilöstön ei tulisi olla vain uudistuksen kohteita, vaan sen tekijöitä. Esityksessä nostetaan hyvin esiin erilaiset muutosta tukevat elementit, joilla henkilöstöä tuetaan isossa muutoksessa.

Näin mittavassa uudistuksessa on tärkeää varmistaa palvelujen jatkuvuus. Tämän turvaamiseksi olisi hyvä määrittää siirtymäaika, jonka puitteissa voidaan varmistaa palveluiden siirto ja turvata jatkuvuus.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys:*

Esityksessä ei ole riittävästi käsitelty perustuslain (PL) 6 §:n yhdenvertaisuuden toteuttamista omana kokonaisuutenaan, vaan vain viittauksin kohdissa Työvoimapalveluiden järjestämismääräykset ja Kuntien tehtävät ja rahoitusperiaate. Suhde perustuslakiin –luku vaikuttaa keskittyvän lähinnä kuntien itsehallintoon (PL 121 §) jättäen huomioimatta riittävässä määrin työvoimapalveluiden henkilöasiakkaiden perusoikeuksien toteutumisen. Esitysluonnoksen taulukkomuotoisessa riskiarvioinnissa (s. 134) työnhakijoiden perusoikeuksien toteutumiseen liittyviä riskejä ei ole edes mainittu.

Lapin TE-toimisto katsoo, että perusoikeussidonnaisten palvelujen saatavuus valtakunnallisesti yhdenvertaisesti tulee väistämättä heikkenemään tämän esitysluonnoksen johdosta.

Perusoikeussidonnaisten palveluiden saatavuus valtakunnallisesti yhdenvertaisesti on esitettyssä mallissa haastavaa. Kuten esitysluonnoksessa sanotaan, heikkenemistä on pyritty ehkäisemään 20 000 asukkaan työvoimapohjavaatimuksella. Esitysluonnos antaa ymmärtää, että perusoikeuksien jonkin asteinen heikkeneminen uudistuksen yhteydessä olisi hyväksyttävää. Esitysluonnos ei vastaa siihen, miten yhdenvertaisuus (PL 6 §) lakisääteisten palveluiden järjestämisessä ennen kaikkea eri puolilla Suomea asuvien asiakkaiden osalta taataan tilanteessa, jossa perusoikeussidonnaisia palveluita (PL 18 §) toteutetaan eri alueilla hyvin eri tavalla ja eri mittakaavassa. Esitysluonnoksen perustuslainmukaisuuden arviointi kohdistuu pääosin vain kuntien itsehallinnon hyväksyttävään rajoittamiseen. Esitysluonnoksessa ei ole otettu kantaa henkilöasiakkaiden yhdenvertaisuuden toteutumiseen riittävällä laajuudella. Valtiovallan puuttumismahdollisuus perusoikeuksia rikkovaan toimintaan tai toimimattomuuteen esimerkiksi ehdotetun neuvottelumenettelyn yhteydessä tulee olemaan esitysluonnoksen perusteella liian hidaskäyttöprosessi perusoikeuksien tosiasiallisen toteutumisen kannalta.

Esitysluonnoksen mukaan viime kädessä perusoikeuksien toteutuminen on turvattavana oikeushyvässä ensisijaista kunnallisen itsehallinnon turvaamiseen verrattuna. Esitysluonnoksessa viitataan tässä kohtaa perustuslain 18 §:n ensisijaisuuteen viime kädessä suhteessa perustuslain 121 §:ään. Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuuden toteuttamista ei kuitenkaan huomioida tässä yhteydessä lainkaan. Tämä asettaa asiakkaat eriarvoiseen asemaan ja kokonaisuus vaatisi esitettyä vahvemman perusoikeuksien tarkastelun.

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)**
- **palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys**

TE-palvelujen kuntiin siirtämisen etuna on nykyistä laajempi valtion ja kuntien resurssien ja osaamisen yhdistäminen ja palvelutuotannon volyymin (rahoituksen) kasvaminen. Riskinä esitettyssä mallissa on kuitenkin TE-palvelujen järjestelmän pirstaloituminen keskenään hyvin erimitallisille toimijoille. Tämä puolestaan asettaa asiakkaat eriarvoiseen asemaan.

Luonnoksessa esitetty työllisyyspalvelujen järjestämisen rakenne on jossain määrin haastava yritysten rekrytointipalvelujen hoitamisen ja työvoiman liikkuvuuden näkökulmasta. Uudistuksen toimeenpanossa ja seurannassa tulisi huomiota kiinnittää elinkeinoelämän osaavan työvoiman saatavuuteen ja julkisen työnvälityksen osuuteen työpaikkojen ilmoituskanavana. Yritysten työvoima- ja osaamistarpeiden hoitaminen tulisi kaikinensa nostaa vahvemmin fokukseen uudistuksen jatkovalmistelussa.

Lakiesityksessä työllisyysalueiden kriteereinä ovat joko riittävä työvoimapohja, jonka täyttäessä kunta voi itse järjestää työvoimapalvelut tai mikäli työvoimapohja alittuu, kuntien muodostama

yhteistoiminta-alue siten, että muodostuu maantieteellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue.

Lapin TE-toimisto ei pidä kannatettavana mallia, jossa yksittäisellä kunnalla olisi mahdollisuus itsenäisesti järjestää työvoimapalvelut. Työvoiman pendelöintiä tapahtuu isojen ja sitä ympäröivien kuntien välillä. Jos isoilla kunnilla on mahdollisuus itsenäisesti järjestää työvoimapalvelut, se rikkoisi luonnolliset työssäkäyntialueet. Vastaavia työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimivia työllisyysalueita olisi vaikeata järjestää isoa kuntaa ympäröivien pienten kuntien kesken. Olisi myös kokonaisuuden yhtenäisyyden kannalta etu, että järjestämisoikeus olisi vain kuntien muodostamalla yhteistyöalueilla eikä sekä niillä että yksittäisillä kunnilla.

Lapin erityisolosuhteiden muodostamat haasteet, pitkät välimatkat ja haja-asutus, tulisi tunnistaa työllisyysalueita muodostettaessa ja mieluiten mahdollisimman pian ja jo ennen vuoden 2023 loppua käynnistettävä yhteinen keskustelu valtion ja kuntien välillä siitä, millainen ratkaisu olisi muodostettavissa huomioiden alueelliset erityisolosuhteet, työmarkkinat ja elinkeinoelämän tarpeet.

Lakiesityksen poikkeus työvoimapohjan kriteeriin näyttäisi olevan Lapin osalta jokseenkin merkityksetön. On tärkeätä pitää työllisyysalueiden muodostamisessa tavoitteena riittävän korkea työvoimapohjaa, jotta, kuten esityksessä todetaan, työllisyysalueilla on riittävän vahvat henkilöstöresurssit sekä taloudelliset voimavarat, valtiolta siirtyvän, perusoikeuksiin liittyvän tehtävän hoitamiseksi niin, että palvelujen yhdenvertaiselle saatavuudelle asetetut vaatimukset voidaan täyttää. Näin siirrettävät palvelut muodostavat myös asiakkaan kannalta kokonaisuuden, joka on hyödynnettävissä asiakkaan yksilöllisiin palvelutarpeisiin. Työvoimapohjaltaan riittävän isoja työllisyysalueita puoltaisi myös väestöennusteet, jotka eivät lupaa positiivista muutosta työvoimamääriin.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

Uudistukselle asetetut tavoitteet ovat varsin vaatimattomat suhteutettuna uudistuksen laajuuteen ja ne toteutunevat ilmeisesti varsin pitkällä viiveellä.

Valtion ohjausote perustuu säädöksillä ja resursseilla ohjaamisen ja on muilta osin kevyt ja jälkikäteen reagoiva. Alueellinen yhteistyö- ja seuranta tulisi rakentaa vuosittaisia keskusteluja vahvemmalle perustalle. Tarvitaan aitoa ohjausta näin mittavassa uudistuksessa.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

Työnhakijan palveluprosessia on syytä arvioida tarkkaan sen aiheuttaman työmäärän ja vaikuttavuuden osalta. Jo käyttöön otetun palvelumallin toteuttamisen yksityiskohdat ovat liian monimutkaiset. Palvelumalli kaipaa selkeyttämistä sekä mahdollisuuksia käyttää harkintaa, silloin kuin jokin täydentävä haastattelu tms. ei ole asiakkaan tilannetta mitenkään eteenpäin vievä asia.

Sinänsä uusien rekisteröityneiden työnhakijoiden nopeampi palveluprosessi on hyvä lähtökohta edesauttaa nopeampaa työllistymistä. Palvelumallissa pitäisi kuitenkin huomioida paremmin eri alojen ja ammattien kausiluonteisuus ja rekrytointitiheys, jolloin jo kohta uudelleen työllistyvän työnhakijan palveluprosessiin käytettävä asiantuntijatyö ei olisi pois vaikeammin työllistyvien ohjaamisesta. Asiantuntijoiden aikaa tarvitaan myös auttamaan työnantajaa räätälöimään tehtäviä työnhakijalle ja varmistamaan näin työllistymisen onnistuminen.

Työnhakijan palveluprosessin hallinnointiin menee myös aiempaa enemmän aikaa, joka on pois asiakkaiden palvelusta ja palvelun resursseista. Lisäksi tietojärjestelmät eivät nykymuodossaan tue asiantuntijaa eikä myöskään työnhakijan palvelua, vaan osaltaan lisäävät työtä. Tähän tulisi saada myös selkeä muutos ennen uudistuksen toteutumista.

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

Esityksen mukaan palkkatukea ei voisi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle eikä näiden määräysvallassa olevalle yhteisölle (kunnan sidosyksilölle). Palkkatukea ei myönnettäisi myöskään valtion virastolle tai laitokselle.

Eryteisesti kuntien ja kuntayhtymien tuella työllistämisellä on ollut suuri merkitys työllisyyden hoidossa. Lapin TE-toimisto esittää, että mahdollisuuksia kuntien palkkatuen käyttöön vielä selvitetäisiin.

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

Yhteinen ja kattava tietovaranto on ensiarvoisen tärkeässä roolissa. On välttämätöntä varmistaa, että valtakunnallisesti on olemassa kattava tietovaranto, johon koko tiedolla johtamisen

kokonaisuus nojaa. Esitetty hajautettu palvelujärjestelmä tarvitsee toimiakseen vahvan yhteisen tietovarannon, joka edesauttaa niin asiakkaan palvelutarpeeseen vastaamista, että laajan kokonaiskuvan hallintaa koko Suomen mittakaavassa.

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

Lakiesityksen pohjalta on syntymässä hajautettu ja monimutkainen rakenne, jota on haastava ohjata ja valvoa. Hajautetun rakenteen rinnalla on hyvä olla keskitetty ja eri toimintoja yhteen kokoava toimija. KEHA:n rooli tulee olemaan rakenteessa iso ja erilainen nykytehtäviin liittyen. Tämä on haastavaa osaamisen kannalta.

ELY-keskusten rooli jää lakiesityksessä vähäiseksi, mikä ei tarkoituksenmukaisella tavalla tue alueiden toimintojen yhteensovittamista erityisesti yritysten palvelujen osalta. Lapin TE-toimisto esittää, että ELY-keskusten roolia suhteessa uusiin työllisyysalueisiin tarkasteltaisiin vielä uudelleen.

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Työllisyyden kuntakokeilujen ehdotetaan päättyvän 30.11.2024. Uudet työllisyysalueet eivät välttämättä muodostu nyt käynnissä olevien kuntakokeilujen pohjalta. Siirtymävaiheen onnistuminen on keskeistä, jotta henkilö- ja työnantaja-asiakkaiden palvelu on katkeamatonta.

Keskeistä on myös niiden kuntien tukeminen ja ohjaus, jotka eivät ole osallistuneet työllisyyden kuntakokeiluihin.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki erityyppisopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-
Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-
**Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta**

-
Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-
**Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-
Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-
Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-
Muut huomioon esityksestä

Kommentoitavaa:

Valmistelun aikataulu herättää kysymyksiä. Useissa kohdissa, esim. rahoitusmallin kohdalla, todetaan, ettei tarvittavia selvityksiä ole ehditty tehdä. Erityisen tärkeä olisi ollut selvittää, voisiko järjestämisvastuussa oleva työllisyysviranomainen, joka olisi siis kuntayhtymä tai vastuukunta, saada myös suoraan tarvittavat resurssit palvelujen toteuttamiseen.

Myös valmistelun ja toimeenpanon aikataulu jatkossa herättää kysymyksiä. Onko vaarana, että järjestämispohjaa koskevat menettelyt ulottuvat pitkälle vuoteen 2024, jolloin varsinainen valmistautuminen uuteen valtionosuustehtävään jää kunnissa ja yhteistoiminta-alueilla liian lyhyeksi ja esim. henkilöstön siirtosuunnat ovat viimeiseen asti epäselvät?

Yleensäkin huomio kiinnittyy siihen, että TE-palvelu-uudistuksen suunta on viime hallituskausina lähes päinvastainen - yhteinen nimittäjä on ehkä lähinnä ollut suunta pois valtion järjestämistä työllisyyspalveluista. Toisiko hallituskauden ylittävä valmistelu enemmän vakautta ja aikaa tämän mittakaavan uudistuksen valmisteluun ja toimeenpanoon? Esimerkiksi lähipalvelun rakentaminen niin, että siihen saadaan asiantunteva, riittävällä osaamis pohjalla oleva henkilöstö kestävä pitkään, kun nimenomaan lähipalveluverkoston on jouduttu viime vuosikymmenten aikana rajulla kädellä karsimaan.

Hyttinen Tero
Lapin työ- ja elinkeinotoimisto

Keränen Tiina
Lapin TE-toimisto